

Hoekenwerk ook na de kleutertijd

Hoekenwerk in groep 3 t/m 8

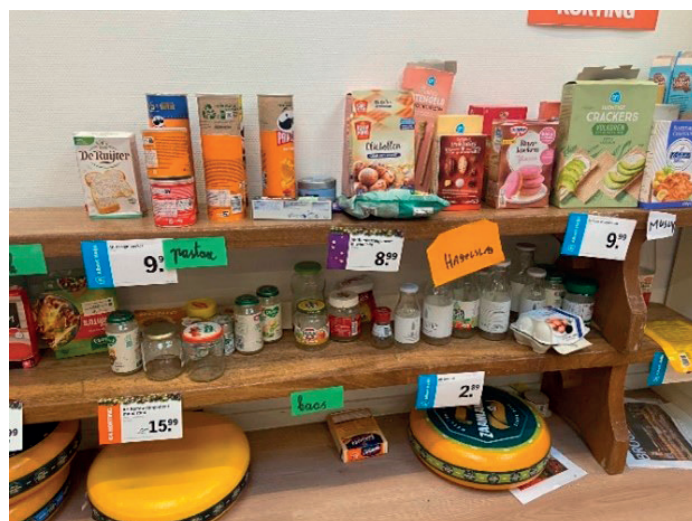
Een rijk aanbod van betekenisvolle hoeken.

We weten vanuit het ervaringsgericht onderwijs dat wanneer kinderen de ruimte krijgen om samen te werken, eigen keuzes te maken, creatief bezig te zijn, op hun eigen niveau te werken of met materialen uit de 'echte wereld', de kans op een hoge betrokkenheid en een hoog welbevinden toenemen (Laevers & Heylen, 2019). Maar hoe organiseer je dit met een vol rooster en een grote groep? Hoekenwerk is een krachtige manier om dat te realiseren, niet alleen in de onderbouw, maar in de hele basisschool.

Hoekenwerk ook na de kleutertijd

In groep 1-2 is het spelend leren vanzelfsprekend. Tijdens kringmoment vindt vaak kennisoverdracht plaats, waarna jonge kinderen handelend en ontdekkend verder leren in hoeken. Maar wanneer kleuters na zes weken zomervakantie in groep 3 komen, hebben op veel scholen de hoeken plaats gemaakt voor tafels, stoelen en kasten met methodeboeken. Soms vinden we nog een klein leeshoekje of wat speelgoed, maar veel ruimte voor spelend of ontdekkend leren is er vanaf dan niet meer.

Toch weten we uit onderzoek dat spel tijdens de hele basisschoolperiode van grote waarde is voor het leren en de ontwikkeling van kinderen (Van Oers & Dobber, 2018). Spel in hoeken biedt namelijk ruimte voor verhalen, rollenspel, ontwerpen, lezen, schrijven, rekenen, creativiteit en verbeeldingskracht. Hoekenspel wordt (ten onrechte) vaak gezien als typisch voor kleuters, terwijl het juist voor alle leeftijden cognitieve groei stimuleert.

Rekenhoek middenbouw

Themahoek Gouden Eeuw bovenbouw

Ruimtehoek middenbouw

Ook Ludo Heylen (2022) benadrukt dat ervaring een essentiële bron voor leren is. Kinderen moeten ervaren, proberen en voelen om tot echte inzichten te komen. Uiteindelijk willen we dat ieder kind zich ontwikkelt tot een geëmancipeerde volwassene. Dat lukt niet wanneer de nadruk vooral ligt op het reproduceren van abstracte kennis. We moeten ervoor zorgen dat kennis die kinderen opdoen, ook betekenis krijgt. Kinderen moeten hun competenties kunnen inzetten in levensechte situaties. Dit vraagt om een rijke leeromgeving met krachtige hoeken.

Waarom hoekenwerk?

Hoekenwerk is een organisatievorm waarbij de klas wordt ingericht als een actieve leeromgeving met verschillende hoeken. Alle vakken en leerdoelen kunnen in hoekenwerk worden betrokken (Van Oers & Dobber, 2018). Het uitgangspunt is inoefening, exploreren en experimenteren, aansluitend bij de natuurlijke manier van leren van kinderen.

Hoekenwerk biedt ruimte voor differentiatie: door de diversiteit aan activiteiten wordt er toegekomen aan verschillen in interesses, tempo en talenten. Ook daagt het werken in hoeken kinderen uit om verschillende oplossingen te vinden en ideeën aan te dragen (divergent denken). In plaats van invuloefeningen in werkboekjes die gericht zijn op één goed antwoord (convergent denken). In bijvoorbeeld een onderzoekshoek kunnen kinderen fouten maken, opnieuw proberen en strategieën bijstellen. Dit spel creëert natuurlijke uitdagingen die vragen om doorzettingsvermogen en veerkracht (Heylen 2022).

In groep 3 helpt het spelen en werken in hoeken kinderen bij een soepele overgang van groep 2 naar groep 3. (Bouman & Bakker, 2022).

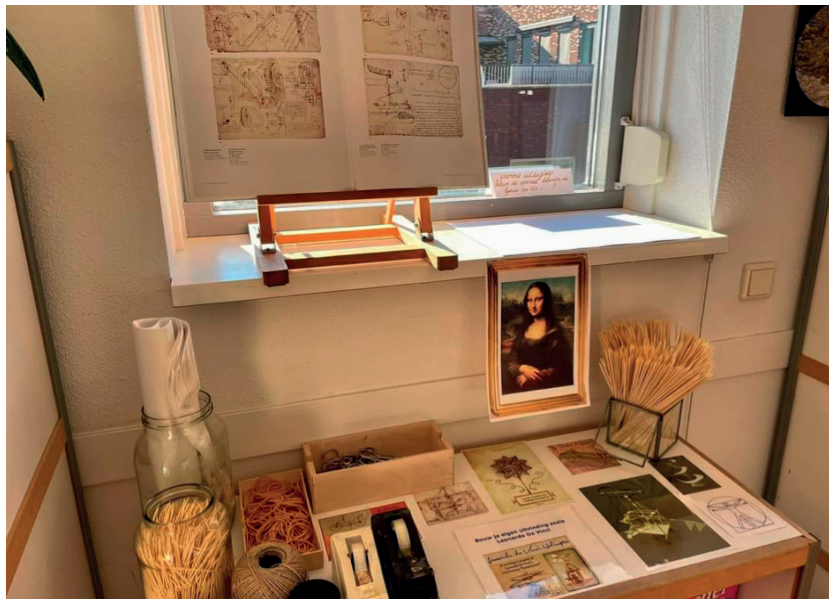
Verkeershoek middenbouw

Themahoek Engeland bovenbouw

Starten met hoekenwerk

Een rijke leeromgeving met krachtige hoeken ontstaat niet van de een op de andere dag; het is een proces dat samen met de kinderen wordt vormgegeven. Belangrijk is dat een hoek geen doel op zich is. Vanuit de leerdoelen, de interesses van de kinderen en de mogelijkheden in ruimte creëer je een plek waar kennis wordt opgedaan en toegepast. Je zorgt ervoor dat de opdrachten en materialen nieuwsgierigheid en 'zin in leren' uitlokken bij de kinderen.

Leonardo Davinci hoek bovenbouw

Basisprincipes van hoekenwerk

Voor hoekenwerk bestaat geen vaste organisatievorm. Iedere leerkracht pakt het op een andere manier aan, passend bij de context van de school en de klas. Deze vier basisprincipes kunnen wel helpend zijn

Maar het in kaart brengen van het welbevinden en de betrokkenheid van je leerlingen is geen snelle handeling. Je kunt niet vluchtig de klas inkijken, afgaan op geluid of alleen spreken over taakgerichtheid. Het gaat om écht kijken, gericht, met een open blik en met kennis van de signalen van betrokkenheid. Wat zie je? Wat hoor je? Welk gevoel roept het bij je op?

En hoe gebruik je deze informatie? Wat vertelt het jou over je aanpak? Welke van de betrokkenheidsverhogende factoren zie je terug wanneer je reflecteert op momenten waar de betrokkenheid écht hoog was? Daar waar het plezier voelbaar was, het zweet op de voorhoofden van de kinderen stond en ze baalden dat het tijd was om op te ruimen. Wat was toen jouw rol? Wat deed je? En wat was de rol van de kinderen?

1. Ruimte:

- Hoe kan je de inrichting van je klas zo aanpassen dat er ruimte ontstaat voor een hoek of meerdere hoeken?
- Welke vaste hoek(en) wil je in de klas?
- Welke open kasten kan je anders inrichten met aanbod voor de kinderen?
- Hoe kun je je muren en vensterbanken inzetten?

2. Zelfsturing:

- Weten kinderen wat ze in een hoek kunnen doen?
- Zijn de materialen makkelijk te pakken en op te ruimen?
- Zijn er duidelijke succescriteria?

3. Materiaal:

- Welk doel heb je voor ogen met de hoek? Lokken de materialen dit ook uit?
- Heb je voldoende 'echte' en natuurlijke materialen in je hoeken?

- Heb je een rijk aanbod aan boeken in je hoeken?
- Kunnen kinderen experimenteren en exploreren met de materialen?

4. Omvang:

- Hoeveel tijd plan je in voor hoekenwerk?

Hoekenwerk doe je er niet bij of naast, maar is in plaats van een verwerking of deel van een instructie. Het gaat om het opdoen van nieuwe kennis of toepassen van opgedane kennis. Hoe meer vakinhouden je terug laat komen in je hoeken, hoe meer tijd je hiervoor in kunt plannen.

Daarbij is de rol van de leerkracht ook van grote invloed op het leerrendement in hoeken. Door actief betrokken te zijn bij het spel kan de leerkracht de leerlingen sturen en hun spelbeleving verrijken (Kennisrotonde, 2020).

Een volgende stap is het organiseren van hoekenwerk. Hoe plan je het spelen en werken in hoeken in op je rooster?

- Als **overbruggingsmoment** tussen twee activiteiten. Let hierbij wel op dat ieder kind kans krijgt om tijdens deze momenten aan de slag te gaan in een hoek en niet alleen de 'snellere werkers'.
- In **circuitvorm** waarbij alle kinderen volgens een schema de verschillende hoeken doorlopen.
- Via een **keuzebord of op je dag- of weektaak**. Als leerkracht bepaal je welke hoeken je aan biedt, je leerlingen kiezen vervolgens zelf in welke volgorde ze de hoeken bezoeken binnen een tijds kader. Ook kunnen bepaalde hoeken op de weektaak als vrije keuze opgenomen worden.
- Met **vrije hoeken**: kinderen kiezen zelf in welke hoek zij spelen of werken. Met een gevarieerd en goed doordacht aanbod in je hoeken, is er ruimte keuze voor de kinderen. Je sluit op deze manier aan bij de interesses en talenten van de kinderen en geeft het ruimte voor autonomie en zelfsturing.
- Of wanneer je het aanbod voor je leerlingen wil vergroten en daarnaast ook verrijken op sociaal en inhoudelijk vlak, kun je kiezen voor **klasdoorbrekend hoekenwerk**.

Suggesties voor hoeken in de groepen 3 t/m 8:

- Constructiehoek of timmerhoek
- Huishoek (groep 3-4) en/of themahoek
- Ontdekhoek of onderzoekhoek
- Zand- en watertafel
- Creatieve hoek of atelier
- Podium of theaterhoek
- Puzzelhoek
- Leeshoek (maar zorg ook voor een rijk aanbod aan boeken door het hele lokaal)
- Schrijf- en stelhoek
- Techniekhoeke
- Buitenhoek
- Rekenhoek
- Gesprekshoeke
- Muziekhoeke

Link voor inspiratielijsten bij het inrichten en verrijken van hoeken in de onderbouw en verrijken van hoeken midden- en bovenbouw:

https://tweemonds.nl/wp-content/uploads/2020/11/Lijst_hoeken_verrijken_03.pdf

Themabrief geschreven door Jonne Lommers

